

ESKİ TÜRKÇE KELİMELERİN ATABEY AĞZINDAKİ GÖRÜNÜMÜ

Ertan BESLİ

Bitlis Eren Üniversitesi, Bitlis / Türkiye

Ali Osman YALKIN

Bitlis Eren Üniversitesi, Bitlis / Türkiye

Anahtar Kelimeler: Eski Türkçe, Atabey Ağzı, Köken Bilgisi, Dil Bilim.

ÖZET

Bu bildiride Eski Türk Yazıtları döneminde yazılmış olan Tonyukuk, Kül Tegin ve Bilge Kağan yazıtlarında yer alan kelimelerden Atabey ağzına ulaşanlar tespit edilmiştir. Söz konusu Eski Türkçe kelimelerin ses ve yapı bilgisi yönünden Atabey ağzındaki mirasçıları ile arasında olan benzerlik ve ayrılıkları da art zamanlı tarihî ayrımsal-karşılaştırmalı dil bilim yöntemine göre incelenip belirlenmiştir. Bu çalışmada gerektiğinde incelenen şekillerin köken bilgisi açıklamalarına da yer verilmiştir. Bu araştırmada kullandığımız yöntem şu şekilde özetlenebilir: Öncelikle sahanın temel eserlerinden olan Eski Türk Yazıtlarında üç yazıtın söz varlığı taranarak belirlenmiştir. Belirlenmiş kelimelerden Atabey ağzına ulaşanların günümüzdeki görünümeleri, anlamları ve örnekleri verilerek sıralandı. Böylece Eski Türkçe ve Atabey ağzı arasında kelimelerde meydana gelmiş bazı ses, yapı ve anlam değişimleri tespit edilmiştir. Kelimelerin yansıttığı leksikolojik gelişmeler art zamanlı ayrımsal-karşılaştırmalı yöntem ile aydınlatılmaya çalışılmıştır. Sonra sahanın diğer temel eserleri ile (Orhun Abideleri, Orhon Yazıtları ve Orhon Yazıtları Araştırmaları) belirlenmiş kelimeler okuma farkı ve anlam yönünden karşılaştırılmıştır. Çeviri yazı ve anlamlandırma yönünden fark tespit edilmiş şekiller sahanın temel ve güncel etimoloji sözlüklerinde taranmıştır. Elde edilen bulgular verildikten sonra kelimelerin günümüzde sahip oldukları anlamlar belirtilmiştir. İncelenen kelimelerden ses ve yapı olarak Atabey ağzına aynı şekilde ulaşanlar çalışmamızda verilmiştir. Ayrıca bu fiillerden anlamsal yönden farklılaşanlar da belirtilmiştir. Daha sonra ise araştırmamıza konu olan üç eski Türk yazıtındaki kelimelerden Atabey ağzına bazı ses ve yapı değişiklikleriyle ulaşmış şekiller verilmiştir. Bu şekillerde tespit edilmiş farklar ses ve yapı açısından incelenmiştir. Bu bölümde yine anlamsal yönden oluşmuş bir fark varsa açıklanmıştır.

THE VIEW OF OLD TURKISH WORDS IN ATABEY DIALECT

Key words: Old Turkish, Atabey dialect, etymology, linguistics

ABSTRACT

In this work, the old Turkish words having reached Atabey dialect have been identified. In terms of phonology, morphology and meaning, the old Turkish words have been compared to Atabey dialect according to the comparative method. Some etymological explanations have also been taken place when they are in need . In this study, the method we use can be summarized as follows: The vocabulary of three inscriptions in the Old Turkish Inscriptions have been determined by checking the fundamental works in the field. Some of the determined Turkish words and their roots have reached Atabey dialect. Their current appearance, meanings and examples were listed. Thus, some differences occurred in some sound, structure and meaning between Old Turkish and Atabey dialect have been identified. Some lexical developments have also been identified through diachronic comparative method. Some words having some differences in terms of transcription and meaning have been scanned in the fundamental and current etymological dictionaries. After giving the findings of scanning, the contemporary meanings of these words have been indicated. Some words which have reached contemporary Atabey dialect in the same form in terms of phonemes and structure have also been listed in our work.